

İLK TEDRİSAT MÜFETTİŞLERİ TALİMATNAMESİ

Hayrūnisa ALP*

Madde 1: Her kazada asgari bir ilk tedrisat mufettişi bulunur. Teşkilatın ikmal¹ edemeyen vilayetlerde iki veya üç kaza için yalnız bir mufettişin bir istihdamı caiz olduğu gibi vilayet merkezlerinde de ihtiyaç derecesine göre vazifeleri hududunu tayin şartıyla mufettişler taaddüd edebilir.

Madde 2: İlk tedrisat mufettişleri vilayet maarif müdürlerinin inhasıyla veya resen mıntıka maarif eminleri tarafından tayin olunurlar.

Madde 3: İlk tedrisat mufettişliğine tayin edilecek olanların atideki evsafa malik olması lazımdır:

- İlk muallim mektebi mezunu olmak
- İlk mekteplerde la-ekal beş sene muallimlik etmiş bulunmak
- Yaşı yirmi beşten aşağı kırk beşten yukarı olmamak.

Talepler taaddüt eylediği takdirde kıdem ve ehliyeti fazla olanlar tercih edilir. Muallim mektepleri müdür ve muavinleri ile terbiye ve usul-i tedris muallimleri ilk tedrisat mufettişliğine tayin edilmek hakkına maliktirler.

Madde 4: İlk tedrisat mufettişleri, muamele itibariyle vilayet maarif müdürlüğüne veya o vazife ile mükellef bulunan maarif memurluğuna merbuttur. Ancak ilk tedrisat mufettişleri maarif müdürlerine yalnız teftiş ve tahkikat işlerinde muavenet ile mükellef olduklarından hiçbir vesile ile kalem ve idare işlerinde istihdam olunamazlar. Ve kendileri de bu gibi vazifeleri der-uhde etmekten memnudurlar.

Madde 5: İlk tedrisat mufettişleri mıntıka maarif eminleri, vekalet mufettiş-i umumileri tarafından herhangi bir hususun ifası veya bir

* Yrd.Doç.Dr., İstanbul Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, hyralp@istanbul.edu.tr

¹ “İlk Tedrisat Mufettişleri Talimatnamesi” Faik Reşid, **Maarif Düsturu**, İstanbul, Maarif Vekaleti, Devlet Matbaası,1928, s.590-598.

meselenin tahkiki için kendilerine verilecek emri derhal ifaya mecburdurlar. Bu takdirde keyfiyetten maarif müdürlerini haberdar ederler.

Madde 6: İlk tedrisat mufettişleri bilumum mesailde maarif müdürleri ile muhabere ederler. Ancak maarife müteallik müstacel ve lüzumlu hususatta mahalli idarelerle muhabereye mezun olup vekaletle muhabereye salahiyettar değildirlir. Mıntıka eminleri ile muhabereye salahiyettardirlar. Ancak bu salahiyetlerini resen istimal edemezler. Ve muhaberelerinden merbut buldukları maarif müdür ve memurluklarını haberdar ederler.

Madde 7: İlk tedrisat mufettişleri uhdelere tertip eden vazifeleri vekaleten ifa ettiremezler. Ve asalet veya vekalet suretiyle başka bir vazife der-uhde edemezler.

Madde 8: İlk tedrisat mufettişleri hakkında tatbik olunacak ilk derecedeki cezalar şunlardır:

- İhtar
- Tevbih
- Maaş kat'ı
- Başka bir vazifeye nakl ve tahvil. (Maarif teşkilatı kanununun madde-i mahsusası hükmüne tevfiikan)

Madde 9: Teftiş programını bila-mazeret ihmal eden mufettişe maarif müdürleri tarafından ihtar cezası verilir. Bu ceza sicile geçmez.

Madde 10: Altı ay zarfında iki defa ihtar maruz kalan mufettişin siciline mıntıka maarif emininin tasdikiyle tekdir cezası kayd ve kendisine tebliğ olunur.

Madde 11: Bir sene zarfında iki tekdir cezasına maruz kalan mufettişin maaşından mıntıka maarif emininin tasdikiyle ve memurin kanunundaki sarahat dairesinde münasip miktar kat' olunur.

Madde 12: Yaptığı tahkikat ve teftişatta bi-teraflik göstermeyen veya mevdu vazifesini hüsn-i ifa edemediği anlaşılan mufettişler tarif-i kanuniye dairesinde başka bir vazifeye nakl ve tahvil suretiyle tecziye olunurlar.

Madde 13: Daha ağır cezaya müstahak olacak bir fiil ve harekette bulunan ilk tedrisat müfettişleri hakkında memurin ve maarif teşkilatı kanunlarının mevad-ı mahsusası mucibince muamele ifa edilir.

İlk Tedrisat Müfettişlerinin Vazifeleri

Madde 14: İlk tedrisat müfettişlerinin mıntıklarındaki resmi ve hususi ilk mekteplere ve bunların buldukları mahallere münhasır olmak şartıyla teftiş, tetkik, talim ve irşad ve tahkik ümüruna müteallik olmak üzere başlıca dört nevi vazifeleri olup bunlardan müteferri' olan hususat atideki fasıllarda irae olunmuştur.

Teftiş Müteallik Vazifeleri

Madde 15: İlk tedrisat müfettişleri sırasıyla şu hususları teftiş ederler:

- 1) Mektep binaları
- 2) Temizlik ve tertip
- 3) Mektebin eşyası
- 4) Mektebin levazım ve alat-ı dersiyesi
- 5) Mektebin kütübhane ve müzesi
- 6) İdare mesaili
- 7) Mektepte hıfz-ı sıhhat ve idman
- 8) Mektepte terbiye mesaili
- 9) Muallimlere tedrisat

Madde 16: İlk tedrisat müfettişlerinin tetkike müteallik vazifeleri şunlardır:

- 1) Mahallin mektep ihtiyacının tespiti
- 2) Tahsil mecburiyetinin ne dereceye kadar temin edildiği
- 3) Vekaletin vaz' ettiği esaslar ve kaideler dahilinde ihsa-i malumat cem'i

- 4) Vekaletten verilecek talimat ve kaideler dahilinde mahalli ahval-i içtimaiyeyi tetkik ederek bu mevzua ait malumat cem'i.

Talim ve İrşada Müteallik Vazifeler

Madde 17: İlk tedrisat müfettişlerinin talim ve irşada müteallik vazifeleri şunlardır:

- 1) Müfettişler, vakit vakit derslerde ve imtihanlarda hazır bulunarak talim ve terbiye usulleri hakkında gördükleri noksanlara dair muallimlere hususi surette vesaya ve irşadatta bulunurlar. Ve lede'l-icab bir mektepte veya köyde birkaç gün kalarak muallime usul-i tedris hakkında talimat verir ve muallime, talebenin tedristeki zaif noktalarını takviye ve cumhuriyete ve Türklüğe yaraşacak kuvvetli ve münevver bir nesil yetiştirilmesini temin edecek terbiye vasıtalarını izah ederler. Müfettişler yalnız tenkit etmekle veya nasihat vermekle iktifa etmeyecekler, mekteplerin hayatına bizzat iştirak suretiyle talebelerle ve muallimlerle yakından temas edeceklerdir.
- 2) Müfettişler lüzum gördükleri takdirde muallimin huzurunda talebeye ders verirler.
- 3) Konferanslar.

İlk tedrisat müfettişleri, vakit vakit muallimlere terbiyevi ve mesleki konferanslar vermek suretiyle meslektaşların tenvirine çalışırlar.

Tahkike Müteallik Vazifeler

Madde 18: İlk tedrisat müfettişleri mıntıkları dahilinde su-i idare ve istimaline, iktidarsızlığına, mugayir-i ahlak ahval ve harekatına muttali oldukları memur ve muallimler hakkındaki evrakı mütalaalarıyla birlikte derhal maarif müdüriyetine gönderirler. Mütalaasız gönderilen evraktan ilk tedrisat müfettişleri mesuldürler. Bu hususta ihmal ve müsamahası görülen veya meseleyi başka şekle kalb veya setr eden ilk tedrisat müfettişleri memurin kanununun 31. maddesi mucibince tecziye olunurlar.

Madde 19: İlk tedrisat müfettişleri mıntukaları dahilinde gerek doğrudan doğruya muttali oldukları ve gerek memur edildikleri herhangi bir mesele hakkında veyahut hüviyeti malum bir zat tarafından ihbarname ile memur ve muallimlerden birine mücazati müstelzem bir madde isnat edildiği vakit derhal tahkikata başlarlar. Ve tahkikat neticesini tahkikat evrakı ile beraber maarif müdürlüğüne verirler.

Madde 20: İlk tedrisat müfettişleri memur ve muallimin aleyhine vaki olan şikayet üzerine yapacağı ibtidai tetkikattan sonra lüzum görürse tahkikata devam eder ve bu takdirde isnadat ve şikayati behemehal şikayet olunan kimseye bildirerek her biri için sarih ve kati cevaplarla kendisini müdafaaya davet eyler. Esna-yı tahkikatta şahid istimaina lüzum görülürse her şahidi ayrı ayrı dinlemek ve hakkında tahkikat icra olunan memuru itham eden esbabı her şahide hakikati izhara vesile olacak şekilde sormak ve şahitlerin ifadelerini aynen zabt edip kendilerine imza ettirmek veyahut mühürlettirmek icabında muvacehe yapmak mecburiyetindedirler. Tahriren ifadeleri alınmasına lüzum görülen zevat maarif memurlarından ise doğrudan doğruya ve diğer devaire mensup iseler amirleri vasıtasıyla ifadeleri alınır.

Madde 21: İlk tedrisat müfettişleri tahkikatın hitamında yalnız tahkikat evrakını göndermekle iktifa etmeyip muvazzah ve esbab-ı mucibeli bir fezleke tanzim etmek mecburiyetindedirler.

Madde 22: İlk tedrisat müfettişleri başladıkları tahkikatı esbab-ı mania hululüyle ikmal edemedikleri takdirde keyfiyeti maarif müdürlüğüne bildirmekle mükelleftirler.

Madde 23: Merkez veya mıntuka müfettiş-i umumileri bir meselenin tahkikine vaz'-ı yed ettikleri zamandan itibaren ilk tedrisat müfettişi evvelce tahkikata başlamış ise merkez veya mıntuka müfettiş-i umumisi tensib ettiği takdirde tahkikata devam, aksi halde tahkik evrakını müfettiş-i umumiye devr ve tevdi etmeğe mecburdurlar.

Madde 24: Müfettişler hususi mektepleri, hususi mektepler talimatnamesindeki esaslar dairesinde teftiş ederler.

Vazifelerin Suret-i İfası ve Neticeleri

Madde 25: İlk tedrisat müfettişleri maarif müdürü ile birlikte tanzim ve mıntuka eminince tasdik olunan senelik mesai programı dairesinde senede dokuz ay mıntukalarını devr ve teftiş ile mükelleftirler. Programın tatbikine mani esbab zuhurunda keyfiyeti derhal maarif müdüriyetine bildirirler.

Madde 26: İlk tedrisat müfettişleri vilayet veya kaza merkezlerinden ayrılırken devr ve teftişin ne kadar müddet devam edebileceğini maarif müdüriyetine bildirmeğe mecburdurlar, bir köyde bir haftadan fazla kalamazlar. Temdid- i ikametlerini mucib ahval-i zaruriye zuhur eder ise keyfiyetten maarif müdürünü haberdar ederler.

Madde 27: İlk tedrisat müfettişleri fevkalade ahval zuhurunda mıntukaları dahilindeki ilk mektepler memur ve muallimlerine mesuliyetini der-uhde etmek şartıyla işten el çektirir.

Madde 28: İlk tedrisat müfettişleri teftiş esnasında atideki hususattan ictinaba mecburdurlar:

- A) Gidecekleri mahalli ve teftiş edecekleri yerleri ifşa etmek
- B) Muallimlerin ve maarif memurlarının nezdinde misafir kalmak
- C) Vazife esnasında muallim veya memurlarla laubali muamelelerde bulunmak
- D) İsticvab edilen veya malumatına müracaat olunanları itiraf-ı hakikate mecbur etmek için hilaf-ı vaki ahval ve vukuattan bahsetmek
- E) Muallim ve memurlarla ahz u ita ve ikraz muameleleri yapmak

Madde 29: İlk tedrisat müfettişleri on yedinci maddenin birinci fıkrasında işaret edildiği vechle muallimlere vesaya ve nesayihde bulunmak lazim geldiği takdirde muallimin talebesi ve arkadaşları arasında haysiyetini ihlal edebilecek her türlü ahval ve ef'alden ictinab etmeğe ve kendilerine vesayada bulunurken

rüfekası huzurunda olmayarak suret-i hususiyede ifaya mecburdurlar.

Madde 30: Müfettişler her teftişi müteakip mektebin teftiş defterine muvasalat ve infikak tarihlerini, teftişin neticelerini münasip bir surette tahrir ve zirini imza etmeğe mecburdurlar.

Madde 31: İlk tedrisat müfettişleri her teftiş akabinde o teftişe müteallik meşhudat ve mütalaatını havi bir rapor tanzim ve maarif müdürüne ita etmekle mükelleftirler.

Madde 32: İlk tedrisat müfettişleri her gün gördükleri işlerin hulasasını mübeyyen bir mesai cetveli tanzim etmeğe ve işbu cetveli her ay nihayetinde maarif müdüriyetine göndermeğe mecburdurlar. (Numune: 1) Mesai cetvelleri müfettişliğin icap ettirdiği vazifelerin şumulünü gösterecek ve bütün manasıyla teftişi ifade edecek surette yevmi meşguliyetlerin hulasalarını havi olmalıdır.

Madde 33: İlk tedrisat müfettişleri her ders senesi nihayetinde o seneki teftiş programının tamamıyla tatbik edilip edilmediğini ve tatbik edilmemiş olan aksamıyla esbab-ı mucibesini ve her mektebin hangi tarihlerde kaç kere teftiş edilmiş olduğunu muallimlerden şayan-ı taltif ve müstahak mücazat olanların isimlerini mübeyyen umumi bir hulasa tanzim ve maarif müdürüne ita ederler.

Madde 34: İlk tedrisat müfettişleri her ders senesi nihayetinde mntukaları ilk mektepleri hakkında mufassal ve umumi bir layiha tanzimine mecburdurlar. Bu layihalar başlıca atideki aksami havi olacak ve müfettişin bir senelik faaliyetini irae edecek bir şekilde bulunacaktır.

Birinci kısım: Mektebin maddi ahvali: Binası, müştemilatı, temizliği ve tertibatı, levazım ve alat-ı dersiyesi, kütüphane ve müzesi.

İkinci kısım: Mektebin manevi ahvali: İdarenin vaziyeti, mektebin sıhhi ve terbiyevi ahvali, muallimlerin kudret-i talimiye ve hüviyet-i ahlakiye ve umumiyesi, tedrisatın suret-i cereyanı.

Üçüncü kısım: Kasaba ve köylerin ahval-i umumiyesi.

Dördüncü kısım: Bir seneki faaliyet, o sene zarfında nerelerde mektep küşad olduğu ve bu mekteplere ne kadar talebe devam ettiği, ne gibi muvaffakiyetler elde edildiği, muvaffakiyet istihsaline mani esbab, ihsai mikyaslar, mntıka dahilinde ilk tedrisatın terakki ve inkişafı için alınması lazım gelen tedbirler hakkında mütalaat. (Numune: 2)

Madde 35: Senevi layihaların esna-yı tanziminde atideki hususata riayet etmelidir:

- 1) Senelik layihalarda birinci ve ikinci kısımlardaki malumat behemehal bulunacaktır.
- 2) Üçüncü kısma dahil malumat bir köy veya kasaba dahilindeki bütün mekteplerde ayrı ayrı tekerrür etmeyecek ve yalnız mahal değişikçe yazılacaktır.
- 3) Dördüncü kısma dahil malumat ise her mektebe ait izahatın zirinde değil, üç kısımdaki malumatın hitamını müteakip kısım-ı mahsus olarak ayrıca yazılacaktır.

Madde 36: İlk tedrisat müfettişleri (33; 34; 35). maddelerde münderic aylık mesai cetvelleriyle senelik teftiş hulasa raporlarını ve senelik layihalarını maarif müdür veya memuru vesatıyla mntıka maarif eminine gönderirler. Ve bir nüshasını da kendi dosyalarında hıfz ederler.

Madde 37: Her ilk tedrisat müfettişinin resmi bir mührü bulunur ve yazacağı bilumum evrakı, rapor ve layihaları bu mühürle mühürler.

Müteferrik Maddeler

Madde 38: İlk tedrisat müfettişleri vekaletçe tasvip edilmeyen kitapların okutturulmasını men eder.

Madde 39: İlk tedrisat müfettişleri mektep idarelerinin tedarik ve tevziine mezun oldukları kitap ve sair levazımın mukarrer fiyat ve fevkinde satılmaması hususuna dikkat ederler.

Madde 40: Müfettişler mntukalarındaki memur ve muallimlerin muntazaman maaş alıp almadıklarını takip ve keyfiyetten maarif idaresini haberdar ederler.

- Madde 41:** İlk tedrisat müfettişleri tahsil çağını geçmiş olanlara mahsus halkı okutma mektepleri açılması için teşvik ve muavenette bulunurlar.
- Madde 42:** İlk tedrisat müfettişleri maarif idaresinden vaki olan bilumum tebligatın vakt u zamanıyla mekteplere vürud edip etmediğini ve muallimlerin bunlara muttali olup olmadıklarını ve tatbik edip etmediklerini ehemmiyetle takip ederler.
- Madde 43:** İlk tedrisat müfettişlerinin tutacakları dosyalar, evrak ve defterle şunlardır:
- 1) Müfettişliğe gelen bilumum muharrerat ve tebligatın tarih sırasıyla asıllarını havi dosya.
 - 2) Müfettişlikten yazılan rapor ve muharreratın müsveddelerinin numara sırasını havi dosya
 - 3) Müfettişin yazdığı evrakın nereye teslim edildiğini mübeyyen zimmet defteri (Numune: 3)
 - 4) Mıntıkları dahilindeki muallimlerin sicil hulasasını havi defter (Numune:4)
 - 5) Mıntıkları dahilindeki mekteplerle bu mekteplerde bulunan talebe istatistiği.
 - 6) Mıntıklarının maarif haritası.
- Madde 44:** İlk tedrisat müfettişlerinde demirbaş olmak üzere ilk tedrisat kanunu, ilk tedrisat talimatnamesi, mektep vergisi kanunu, memurin kanunu, ilk mektepler müfredat programı, ilk tedrisat müfettişleri talimatnamesi bulunmak mecburidir.
- Madde 45:** İlk tedrisat müfettişleri (43, 44). maddelerde münderic dosyaları ve evrak ve defatiri ve kanun ve talimatnameleri hüsn-i muhafaza etmeğe ve teslim ve tesellüm ilm ü haberleriyle seleften halefe alelusul devretmeğe mecburdurlar.
- Madde 46:** İşbu talimatnamenin tebliğ tarihinde 3. maddede münderic evsafa malik olmayarak müstahdem bulunan ilk tedrisat müfettişleri hakkında icap ederse memurin kanununun muvakkat maddeleri ahkamına tevfikan muamele ifa olunacaktır.

- Madde 47:** İlk tedrisat müfettişlerinin vezaifine müteallik bundan evvelki talimatname ahkamı ve işbu talimatname ahkamına muhalif emirler mülğadır.
- Madde 48:** Bu talimatname tebliğ tarihinden muteberdir.

3 Kanun-ı sani 1927